

Izveštaj o izradi

NACIONALNE STRATEGIJE ZA PROCESUIRANJE RATNIH ZLOČINA

Nakon sprovođenja javne rasprave tokom decembra 2015. godine, konsultant je izradila drugi nacrt Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina i prezentovala ga radnoj grupi za izradu nacрта Strategije 25. januara 2016. godine, radi finalnih izmena i priprema teksta za usvajanje. Nakon dodatnih analiza komentara Evropske komisije i ICTY-a koji su naknadno pristigli, konsultant je pripremila finalni tekst i predala ga Ministarstvu pravde radi upućivanja u procedru usvajanja. Vlada Republike Srbije je na sednici održanoj 20.2.2016. usvojila Strategiju, nakon čega je konsultant u saradnji sa republičkim sekretarijatom za zakonodavstvo uradila normativno-tehničku redakтуру teksta strategije i pripremila ga za objavljivanje u Službenom glasniku Republike Srbije. Finalni tekst Strategije se nalazi u Prilogu I.

Prilog I

На основу члана 45. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС и 44/14),

Влада доноси

НАЦИОНАЛНУ СТРАТЕГИЈУ ЗА ПРОЦЕСУИРАЊЕ РАТНИХ ЗЛОЧИНА

I. ОПШТИ ДЕО

1. УВОД

1.1. ИСТОРИЈСКИ ОСВРТ

Оружани сукоби у бившој Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији одликовали су се тешким, масовним и систематским кршењем међународног хуманитарног права. Према проценама различитих организација, за време ратова у Словенији (јун-јул 1991), Хрватској (1991-1995), Босни и Херцеговини (1992-1995), на Косову и Метохији и током бомбардовања Савезне Републике Југославије (1999), као и у Бившој Југословенској Републици Македонији (фебруар-август 2001) – живот је изгубило више од 130.000 особа, међу којима је већина цивила. За више од 10755 особа се још увек трага.¹ Поред намерног убијања цивила, у овим сукобима су регистровани бројни случајеви присилног расељавања цивилног становништва, противправног затварања, мучења,

¹ Према подацима Међународног комитета црвеног крста из октобра 2015. године

сексуалног насиља, нечовечног поступања, као и пљачке и уништавања имовине, привредних добара, културних и верских објеката у великим размерама. Ратне злочине су вршиле све зарађене стране.

Правосудни органи Републике Србије су, и пре доношења Националне стратегије за процесуирање ратних злочина за период од 2016-2020. године (у даљем тексту: Национална стратегија), било посвећено истрагама и вођењу поступака за ратне злочине. У том погледу, су остварени одређени резултати који ће бити детаљније представљени у Поглављу 2.

Истрагом и суђењима за ратне злочине бавио се и Међународни трибунал за кривично гоњење лица одговорних за тешка кршења међународног хуманитарног права на територији бивше Југославије након 1991. године (у даљем тексту: Међународни кривични трибунал за бившу Југославију), који је 1993. године основао Савет безбедности Уједињених нација. Међународни кривични трибунал за бившу Југославију је имао примат над националним правосуђима држава бивше Југославије, да би данас, у оквиру своје завршне стратегије коју спроводи Резидуални Механизам међународних кривичних трибунала Уједињених нација, пружао помоћ националним правосуђима путем преношења предмета и предаје доказа. Надлежни органи Републике Србије остварују пуну сарадњу са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију, резидуалним Механизмом међународних кривичних трибунала, као и националним органима других држава бивше Југославије задуженим за гоњење учинилаца ратних злочина.

1.2. ЗНАЧЕЊЕ ИЗРАЗА „РАТНИ ЗЛОЧИНИ” У НАЦИОНАЛНОЈ СТРАТЕГИЈИ

Под изразом „ратни злочини” у овом документу се подразумевају сва кривична дела садржана у чл. 2-5. Статута Међународног трибунала за кривично гоњење лица одговорних за тешка кршења међународног хуманитарног права на територији бивше Југославије након 1991. године (тешке повреде Женевских конвенција из 1949. године, кршење закона или обичаја ратовања, геноцид и злочини против човечности), сва кривична дела садржана у Глави 16. Кривичног закона Савезне Републике Југославије („Службени лист СФРЈ”, бр. 44/76, 36/77, 56/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 45/90 и „Службени лист СРЈ”, бр. 35/92, 37/93 и 24/94), као и дела из надлежности Тужилаштва за ратне злочине Републике Србије у складу са Законом о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине („Службени гласник РС”, бр. 67/03, 135/04, 61/2005, 101/07 и 104/09).

1.3. ОПРЕДЕЉЕЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Суђења за ратне злочине, учињене током оружаних сукоба деведесетих година, пред правосудним органима Републике Србије представљају један од најважнијих корака у процесу помирења, развоју добросуседских односа и трајном миру у региону бивше Југославије. Ефикасна суђења за ратне злочине су, такође, предуслов пуне демократизације друштва кроз афирмацију владавине права и поштовање принципа хуманитарног права, као достигнућа модерног човечанства.

Имајући у виду, да ратни злочини представљају *delicta contra juris gentium* и њихово процесуирање спада у бригу међународне заједнице у целини, а не само једног националног правосуђа, Република Србија ће у периоду који предстоји наставити да чини све што је у њеној моћи да сви тешки, масовни и систематски вршени ратни злочини буду истражени, а учиниоци кажњени у складу с међународним стандардима, без обзира на националну, етничку и верску припадност или статус учиниоца и жртве, као и да промовише политику помирења, толеранције, регионалне сарадње и добросуседских односа, као предуслова трајне стабилизације и напретка читавог региона.

1.4. ПОСТОЈЕЋИ НОРМАТИВНИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР

Залагање Републике Србије да ратни злочини извршени на простору бивше Југославије буду успешно откривени и процесуирани, резултирало је успостављањем нормативног и институционалног оквира за процесуирање ратних злочина у оквиру правосудног система Републике Србије. Након усвајања Резолуције 1503 у Савету безбедности Уједињених нација 2003. године, којом је најављен крај мандата Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију, а државе наследнице бивше Југославије позване да ојачају домаће капацитете за процесуирање ратних злочина, Република Србија је донела Закон о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине („Службени гласник РС”, бр. 67/03, 135/04, 61/05, 101/07, 104/09, 101/11 др. закон и 6/15.) којим је успостављен институционални оквир за процесуирање ратних злочина. Поред наведеног закона, тренутно важећи нормативни оквир у области гоњења и кажњавања окривљених за ратне злочине у Републици Србији обухвата: Кривични законик („Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05- исправка, 107/05- исправка, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13 и 108/14); Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС”, број 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14)²; Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима („Службени гласник РС”, број 20/09); Закон о програму заштите учесника у кривичном поступку („Службени гласник РС”, број 85/05); Закон о сарадњи са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију („Службени гласник СРЈ”, број 18/02 и „Службени гласник СЦГ”, бр. 16/03); Закон о управљању миграцијама („Службени гласник РС”, број 107/12); Одлуку о оснивању Комисије за нестала лица Владе Републике Србије од 8. јуна 2006. године („Службени гласник РС”, број 49/06, 73/06, 116/06, 53/10 и 108/12); Меморандуме о сарадњи који су закључени између државних органа Републике Србије са надлежним органима држава региона (Хрватска, Босна и Херцеговина, Црна Гора) и Протокол о сарадњи са ЕУЛЕКС-ом, који имају за циљ непосредну сарадњу и ефикаснију размену информација о ратним злочинима и њиховим учиниоцима.

² Законик о кривичном поступку је мењан више пута, а у поступцима ратних злочина Законик о кривичном поступку из 2011. године у потпуности је почео је да се примењује 15. јануара 2012. године, две године раније него у јавним тужилаштвима опште надлежности. Изменама Законика о кривичном поступку, тужилаштво су поверене шире надлежности, између осталог, да руководи истрагом.

У складу са чланом 2. Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине, надлежност за ратне злочине у Републици Србији подразумева надлежност за процесуирање следећих кривичних дела:

- 1) Кривична дела из чл. 370. до 386. Кривичног законика;
- 2) Тешка кршења међународног хуманитарног права почињена на територији бивше Југославије од 1. јануара 1991, у складу са Статутом Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију;
- 3) Кривично дело из члана 333. Кривичног законика- помоћ учиниоцу после извршења кривичног дела, ако је извршено у вези са кривичним делима из тач. 1) и 2) члана 2. Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине.

Институционални оквир за процесуирање ратних злочина у Републици Србији чине:

- 1) Министарство унутрашњих послова - Служба за откривање ратних злочина;
- 2) Министарство унутрашњих послова - Јединица за заштиту;
- 3) Тужилаштво за ратне злочине;
- 4) Виши суд у Београду - Одељење за ратне злочине;
- 5) Апелациони суд у Београду - Одељење за ратне злочине;
- 6) Служба за помоћ и подршку оштећеним и сведоцима при Вишем суду у Београду;
- 7) Комисија за нестала лица.

1.5. РАЗЛОЗИ ДОНОШЕЊА НАЦИОНАЛНЕ СТРАТЕГИЈЕ

И поред несумњивог опредељења Републике Србије да је некажњавање ратних злочина неприхватљиво, чињеница је да је од завршетка сукоба на простору бивше Југославије протекао дуг временски период, услед чега су истрага и процесуирање ратних злочина постали отежани. Стога, неопходно је брижљиво планирање и доследно спровођење свеобухватних мера, чији је циљ да осигурају да злочини буду истражени а поступци за ратне злочине законито спроведени, у разумном року, уз пуно поштовање права свих субјеката поступка. Тиме би се омогућило да одговорни за ратне злочине буду адекватно кажњени, да жртве добију правду, а тела несталих буду пронађена.

У претходном периоду, од стручне и научне јавности, организација цивилног друштва, међународних организација или Европске комисије, могле су се чути одређене критике на рачун

досадашњег квалитета истраге и поступака за ратне злочине.³ Најчешће изношене примедбе односе се на:

Број подигнутих оптужница у току једне године у односу на релативно висок број предмета у фази истраге;

- 1) Недостатак јасних и транспарентних критеријума за успостављање приоритета у истрази и подизању оптужница;
- 2) Незадовољавајући ниво регионалне сарадње у истрази ратних злочина;
- 3) Слаб квалитет доказног материјала, што доводи до пораста броја ослобађајућих пресуда;
- 4) Потребу за унапређењем механизма заштите и подршке сведоцима и жртвама ратних злочина;
- 5) Недовољну стручну и техничку опремљеност државних органа надлежних за истрагу и процесуирање ратних злочина, нарочито у поређењу са опремљеношћу институција исте надлежности држава у региону;
- 6) Потребу за подизањем нивоа опште друштвене свести о значају кажњавања учинилаца ратних злочина.

Због свега наведеног потребно је донети стратегију процесуирања ратних злочина на националном нивоу, чији би циљеви и активности дали целовит и јасан стратешки оквир за унапређење свих области у којима су идентификовани проблеми, а у складу са правцима зацртаним Акционим планом за Поглавље 23, као јасан одраз несумњиве посвећености Републике Србије ефикасном кажњавању ратних злочина.

³ Анализа тренутног стања у области ратних злочина и листа идентификованих проблема сачињена је од стране мешовите радне групе за израду Националне стратегије за процесуирање ратних злочина, чији су чланови представници Тужилаштва за ратне злочине, Апелационог суда у Београду (кривично одељење), Апелационог суда у Новом Саду, Вишег суда у Београду (одељење за ратне злочине), Јединице за заштиту (Министарство унутрашњих послова), Службе за откривање ратних злочина (Министарство унутрашњих послова), Сектора за европске интеграције и међународне пројекте (Министарство правде), Адвокатске коморе, Правног факултета у Новом Саду, Амбасаде Републике Србије у Хагу, као и Института за криминолошка и социолошка истраживања у Београду, и заснована на бројним релевантним документима у овој области, као што су: Извештај Европске комисије о напретку Србије за 2014. годину, Извештај Европске комисије о напретку Србије за 2013. годину, Извештај Европске комисије о напретку Србије за 2012. годину, Извештај о скринингу за Србију, Поглавље 23 - Правосуђе и основна права, Извештај Мисије ОЕБС-а у Србији, „Поступци за ратне злочине у Србији (2003-2014)”; Фонд за хуманитарно право, „Десет година процесуирања ратних злочина у Србији - Контуре правде” (Анализа процесуирања ратних злочина у Србији у периоду од 2004 -2013), Фонд за хуманитарно право, „Модел Стратегије за процесуирање ратних злочина извршених током и у вези са оружаним сукобима у бившој Југославији за период од 2015-2025”, Извештај експертске мисије: Утврђено стање у контексту поглавља 23 „ратни злочини”, од 13. марта 2015. године.

Усвајање Националне стратегије представља знак пуне подршке органима Републике Србије укљученим у процес истраге, подизања оптужница и суђења за ратне злочине, као и свим међународним и домаћим организацијама које прате и извештавају о тим поступцима у својству независних посматрача.

1.6. ПРЕДМЕТ И ЦИЉЕВИ НАЦИОНАЛНЕ СТРАТЕГИЈЕ И ЊЕН ОДНОС СА ДРУГИМ РЕЛЕВАНТНИМ СТРАТЕШКИМ ДОКУМЕНТИМА

Предмет Националне стратегије је анализа тренутног стања и дефинисање циљева и неопходних мера за унапређење нормативног оквира, као и институционалних и административних капацитета за ефикасније процесуирање ратних злочина.

Циљ Националне стратегије је стварање услова за значајно унапређење ефикасности истраге и процесуирања ратних злочина у Републици Србији, које ће се огледати у:

- а) сузбијању некажњивости ратних злочина, без обзира на својства и статус учиниоца; б) подршци правосуђу кроз унапређење регионалне сарадње и уједначавање судске праксе ради постизања пропорционалности у кажњавању;
- в) унапређеним механизмима заштите и подршке сведоцима и жртвама;
- г) ефикаснијој међусобној сарадњи државних органа укључених у откривање и процесуирање ратних злочина;
- д) унапређеном односу друштва према значају кажњавања ратних злочина.

У складу са напред идентификованим проблемима и дефинисаним приоритетима и циљевима, први кораци у стратешком приступу проблематици суђења за ратне злочине већ су направљени у Акционом плану за Поглавље 23, у оквиру преговора са Европском унијом. Акциони план представља непосредан одговор на препоруке које је Европска комисија дефинисала у оквиру Извештаја о скринингу. Акциони план предвиђа активности за све државне органе укључене у процесуирање ратних злочина, као и повећање капацитета и подршку органима, како би се постигли квалитетнији резултати и већа ефикасност. Овим стратешким документом, поред субјеката надлежних за реализацију реформских активности, прецизирани су и рокови за њихову реализацију, али и јасно изражени буџетски аспекти сваке појединачне активности. Како је Акциони план условљен и методолошким захтевима у погледу своје општости, задатак Националне стратегије је да, пратећи реформске смернице утврђене Акционим планом, на свеобухватан али концизан начин дефинише систем активности које, како у индивидуалном дејству, тако и у садејству са другим активностима, непосредно утичу на ефикасност процесуирања ратних злочина у Републици Србији.

Национална стратегија представља својеврсну спону између Акционог плана за Поглавље 23 и Тужилачке стратегије за истрагу и гоњење ратних злочина у Републици Србији коју ће, на основу Акционог плана за поглавље 23, а у складу са принципима одређеним Националном

стратегијом, усвојити Тужилаштво за ратне злочине, настојећи да унапреди ефикасност истрага и оптужења. Због специфичности везаних за делимично садржинско преклапање ова три стратешка документа различитог типа али и нивоа општости, Национална стратегија садржи и прецизне рокове за реализацију планираних активности. Иако ово представља извесно методолошко одступање, и Националној стратегији делимично даје карактер акционог плана, тиме се избегава потенцијална неусклађеност, као и дисконтинуитет у спровођењу реформских мера садржаних у сва три стратешка документа.

Приликом сагледавања реформских активности садржаних у овој стратегији, треба имати у виду овлашћење Владе да, на основу члана 45, став 1. доноси стратегије развоја у областима које су у надлежности Републике Србије. Поред тога, од велике важности је и чињеница да активности садржане у Националној стратегији проистичу из активности предвиђених у Акционом плану за Поглавље 23, као стратешком документу који усваја Народна скупштина, и као такав обавезује институције све три гране власти. Најзад, Националну стратегију треба посматрати и у контексту чињенице да ће најважнија питања од значаја за рад правосудних органа, а првенствено Тужилаштва за ратне злочине, бити детаљно обрађена у Тужилачкој стратегији за истрагу и гоњење ратних злочина у Републици Србији. Имајући све наведено у виду, основни принцип на којем почива Национална стратегија је да она ни на који начин не угрожава уставне гаранције независности судства и самосталности јавног тужилаштва, па у складу са овим принципом треба тумачити и све активности које су у њој садржане.

Како би се осигурало постојање адекватних финансијских средстава потребних за спровођење ове стратегије, у току консултативног процеса који претходи њеном усвајању, прибављена је сагласност Министарства финансија на процену финансијских ефеката Националне стратегије исказану од стране институција које су носиоци активности садржаних у овој стратегији.

Неки од показатеља да се Национална стратегија успешно спроводи биће:

- 1) Процесуирање предмета на основу приоритета одређених у складу са критеријумима дефинисаним Тужилачком стратегијом;
- 2) Пораст броја оптужница у односу на број истрага;
- 3) Пораст броја правноснажно окончаних поступака у односу на број оптужења;
- 4) Краће просечно трајање поступака за ратне злочине;
- 5) Позитивна оцена Европске комисије о усклађености система заштите и подршке сведоцима и жртвама у Републици Србији са стандардима Европске уније;
- 6) Повећан број покренутих и правноснажно окончаних поступака захваљујући регионалној сарадњи;
- 7) Смањен број несталих лица чија судбина није разјашњена;
- 8) Позитивни извештаји главног тужиоца и председника Међународног суда за кривично гоњење особа одговорних за тешка кршења међународног хуманитарног права почињена на територији бивше Југославије од 1991. године, Савету безбедности;
- 9) Позитивни извештаји других релевантних владиних и невладиних организација.

2. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

2.1. Стање институционалних и административних капацитета државних органа надлежних за истрагу и процесуирање ратних злочина

Тренутно постојећи капацитети већине државних органа који учествују у процесуирању ратних злочина значајно утичу на квалитет доказног материјала и судских одлука, и нису довољни да се испуне циљеви зацртани овом стратегијом, нити да се спроведу активности предвиђене Акционим планом за Поглавље 23.

Мањкавости административних капацитета огледају се, најпре, на пољу броја и структуре запослених а потом и у недостатку континуиране специјализоване обуке.

Када је реч о броју и структури запослених, важно је напоменути да, постоји несклад између потреба и тренутног стања на нивоу аката о организацији и систематизацији радних места, који не одговарају увек обиму и структури послова. Поред тога, број запослених је далеко мањи чак и од броја предвиђеног важећим актима о организацији и систематизацији.

Тренутни капацитети органа надлежних за истрагу и процесуирање ратних злочина су:

- 1) Министарство унутрашњих послова – Служба за откривање ратних злочина: начелник Службе, заменик начелника, два начелника одељења, четири шефа одсека, и одговарајући број припадника Службе;
- 2) Министарство унутрашњих послова – Јединица за заштиту; Одсек за помоћ и подршку жртвама и сведоцима;⁴
- 3) Тужилаштво за ратне злочине: тужилац, шест заменика тужилаца, два саветника, три асистента;
- 4) Виши суд у Београду – Одељење за ратне злочине: шест судија, један судија за претходни поступак;
- 5) Апелациони суд у Београду – Одељење за ратне злочине;
- 6) Служба за помоћ и подршку оштећеним и сведоцима: три запослена;
- 7) Комесаријат за избеглице и миграције – Сектор за прихват, збрињавање, реадмисију и трајна решења, Одсек за нестала лица (као административно-техничка подршка Комисије за нестала лица): три запослена.

⁴ Број припадника Службе за откривање ратних злочина и Јединице за заштиту у складу са интерним правилима Министарства унутрашњих послова представља поверљив податак.

Тужилаштво за ратне злочине као примарни орган који може да утиче на повећање ефикасности процесуирања ратних злочина ради са недовољним капацитетима како у погледу заменика тужилаца тако и стручних сарадника. Увидом у административне капацитете одговарајућих тужилаштава у региону види се да тренутни административни капацитети Тужилаштва за ратне злочине у Републици Србији нису одговарајући. Досадашњи број запослених морао је у протеклом периоду да одговори на проширене законске обавезе које је Законик о кривичном поступку наметнуо Тужилаштву за ратне злочине, две године пре његове примене у тужилаштвима редовне надлежности. Тужилаштво је, такође, део капацитета посветило регионалној сарадњи, односно формирању заједничких тимова са тужилаштвима у региону што је додатно оптеретило и иначе недовољне капацитете.

Такође, уочен је простор за повећање административних и стручних капацитета државних органа који, у различитим фазама кривичног поступка, долазе у контакт са сведоцима и жртвама ратних злочина. Анализом је утврђено да у области психолошке помоћи и подршке сведоцима и жртвама, неки од државних органа, немају стручно особље које би могло адекватно да се посвети овом задатку или да тамо где овакво особље постоји мора да се ради на њиховој континуираној обуци и усавршавању.

Поред тога, потреба за јачањем стручних капацитета јавља се и у погледу познавања страних језика, информационах технологија, стратешког планирања и пројектног менаџмента.

Када је реч о јачању капацитета кроз обуке, један од основних проблема представља чињеница да је већина обука, услед пројектног финансирања, *ad hoc* карактера, те да недостаје свеобухватност (како у погледу програмских целина, тако и у погледу полазника), континуитет и буџетска одрживост.

2.2. Стратешки приступ процесуирању ратних злочина

У протеклих 12 година није било јасне стратегије, нити дефинисаних критеријума који би одредили приоритете у процесуирању ратних злочина. Због тога, дешавало се да се већ ограничени капацитети Тужилаштва за ратне злочине користе за процесуирање предмета са лакшом кривичноправном последицом. Истовремено, није било предмета против високо позиционираних учинилаца.

2.3. Резултати рада правосуђа Републике Србије у поступцима за ратне злочине

Тужилаштво за ратне злочине је од свог оснивања оптужило 175 лица. У укупно 38 предмета који су до данас правноснажно окончани, изречена је пресуда за 101 лице, од чега је 68 лица осуђено, а 33 ослобођено. Још осам првостепених пресуда се налази у поступку по жалби; у тим првостепеним пресудама 17 лица је осуђено, а 14 ослобођено. У току је 12 првостепених

суђења против 43 оптужена. Воде се и 24 истраге против 89 осумњичених, као и већи број предистражних поступака.

У последњих неколико година примећује се све мањи број оптужница у предметима ратних злочина у односу на претходни период. У извештајима релевантних институција износе се подаци да је већина оптужница у последње три године добијена међународном сарадњом, па је самим тим број оптужница након спроведене истраге у Републици Србији још мањи у односу на укупан број.

Такође, све већи број предмета односи се на догађаје са мањом кривичноправном последицом, мањим бројем оптужених, односно жртава или на изоловане догађаје, у односу на раније процесуиране предмете ратних злочина или предмете пред Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију. Најзад, у знатном је порасту број ослобађајућих пресуда пред првостепеним судом и укидајућих пред другостепеним судом.

2.4. База података о ратним злочинима

Архивска база (архивски систем *ZyLab*) коју користи Служба за откривање ратних злочина представља солидну основу за формирање свеобухватне база података која би садржала податке о свим масовним ратним злочинима извршеним током сукоба на територији бивше Југославије. Ипак, значајан проблем представља чињеница да због недостатка финансијских средстава у последњих неколико година није било могуће адекватно одржавање и унапређење ове базе, као и даља обука њених постојећих и нових корисника. Не постоји ни прецизна евиденција предмета потенцијалних ратних злочина који се налазе у тужилаштвима опште надлежности. Додатни проблем је и незадовољавајући ниво регионалне сарадње по питању размене информација које би помогле да се избегне да одређени озбиљни предмети ратних злочина не буду процесуирани ни од једног тужилаштва из држава региона.

2.5. Сарадња државних органа

Иако је њихов однос дефинисан Законом о кривичном поступку⁵, анализа стања у области ратних злочина (експертски извештај Европске комисије) показала је да сарадња органа који се баве процесуирањем ратних злочина није увек била на задовољавајућем нивоу. Иста ситуација, је и у области сарадње органа поводом заштите и подршке сведоцима и жртвама, где се често дешавало да због различитих информација о донетима система заштите, заштићени сведоци изгубе трајно или тренутно поверење у цео систем.

⁵ Главом 15, ЗКП-а уређује се предистражни поступак и овлашћења органа предистражног поступка; члановима 280- 294. су дефинисана овлашћења јавног тужилаштва и полиције; такође и Глава 16. ЗКП-а која уређује истрагу и овлашћења и односе органа.

2.6. Решавање судбине несталих лица

Комисија за нестала лица образована је Одлуком Владе 8. јуна 2006. године („Службени гласник РС”, бр. 49/06, 73/06, 116/06, 53/10 и 108/12) са мандатом да се бави решавањем проблема несталих лица у оружаним сукобима на простору СФРЈ и Аутономне покрајине Косово и Метохија.

Комисија прати, проучава и утврђује предлоге за решавање питања несталих лица, прикупља податке и даје обавештења о несталим лицима у оружаним сукобима и у вези са оружаним сукобима на простору Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Аутономне покрајине Косово и Метохија, извршава обавезе које произлазе из међународних уговора и споразума који се односе на решавање питања несталих лица, координира рад надлежних органа и организација у поступку тражења несталих лица, ексхумација и идентификација, остварује сарадњу са надлежним органима, породицама несталих лица и њиховим удружењима ради решавања статусних питања несталих лица и хуманитарних питања њихових породица.

Стручне и административно-техничке послове за потребе Комисије за нестала лица обавља Комесаријат за избеглице и миграције - Сектор за прихват, збрињавање, реадмисију и трајна решења – Одсек за нестала лица, чија је надлежност уређена чланом 4. став 10. Закона о управљању миграцијама.⁶

⁶ Води јединствену евиденцију несталих лица у оружаним сукобима и у вези са оружаним сукобима на простору СФРЈ од 1991. до 1995. године и Аутономне покрајине Косово и Метохија од 1998. до 2000. године, води евиденцију о ексхумираним, идентификованим и неидентификованим посмртним остацима из појединачних и масовних гробница; издаје потврде о чињеницама о којима води службене евиденције;

-Прикупља и обрађује податке на основу којих се исплаћују трошкови ексхумације, идентификације, погребне опреме и превоза посмртних остатака идентификованих лица до места сахране у Републици Србији, односно до границе уколико је реч о прекограничном преносу посмртних остатака, као и трошкова услуга експерата судске медицине или тимова експерата одговарајућих установа за судску медицину, ангажованих за потребе рада Комисије за нестала лица; трошкова једнократне новчане помоћи за сахране идентификованих посмртних остатака на територији Републике Србије; додељује средства за финансирање програма удружења породица несталих лица; прикупља и обрађује податке о несталим лицима и посмртним остацима, прикупља сазнања о местима масовних и појединачних гробница, организује, сарађује и координира у процесу ексхумација посмртних остатака на територији Републике Србије; припрема и организује разговоре о несталим лицима с надлежним телима других држава, сарађује са њима у процесу тражења несталих лица, ексхумација и идентификација, као и примопредајама посмртних остатака несталих лица у вези са оружаним сукобима покопаних на територији других држава; прикупља и обрађује податке о ексхумираним и преузетим посмртним остацима на територији других држава и у складу са тим организује, координира и сарађује у процесу идентификација; припрема податке и документацију из свог делокруга рада за потребе других министарстава и надлежних тела; сарађује са удружењима породица несталих лица и у оквиру свог делокруга рада сарађује и са међународним организацијама (МКЦК, ИЦМП...).

За потребе решавања проблема nestалих лица на простору Аутономне покрајине Косова и Метохије, у оквиру дијалога Београда и Приштине формирана је посебна радна група.

Комитет за присилне нестанке Уједињених нација похвалио је Републику Србију због мера које су до сада предузете у областима релевантним за питање nestалих лица и указао на потребу даљег усаглашавања нормативног оквира са Конвенцијом о заштити свих лица од присилног нестанка.⁷

Посебно је истакнута потреба наставка ефикасног рада у оквиру Радне групе за nestала лица, будући да се више од 1.650 особа из косовског сукоба и даље воде као nestала, од којих су многи можда били жртве присилног нестанка.⁸

На ефикасно откривање судбине nestалих лица утичу и ограничени ресурси. Најпре, када се ради о, у односу на разноврсност и обим послова, недовољне административне капацитете Одсека за nestала лица, а потом и у погледу материјалних ресурса неопходних на откривање масовних гробница. Могући су даљи позитивни помаци на пољу међусобне сарадње држаних органа, а нарочито у области регионалне сарадње.

2.7. Сарадња са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију

Закон о сарадњи са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију усвојен је 2002. године. Њиме је уређено оснивање Националног савета за сарадњу са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију; овлашћења Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију за предузимање истражних радњи на територији Републике Србије и Црне Горе; уступање Међународном кривичном трибуналу за бившу Југославију кривичног поступка који се води пред домаћим судом; поступак за предају окривљених; указивање правне помоћи Трибуналу, извршење његових пресуда и друга важна питања.

Током последњих петнаест година, Република Србија је значајно допринела раду Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију: извршавала је његове наредбе за хапшење, које су се односиле и на највише државне званичнике; снабдела је Трибунал и његове процесне странке огромном количином доказног материјала, укључујући строго поверљива документа, као и сведочења својих највиших званичника. Република Србија испунила је све обавезе у погледу налога за хапшење оптужених за ратне злочине пред Трибуналом. Четворо оптужених за којима се дуго трагало такође је пронађено и последњи оптужени изручен је Трибуналу у јулу 2011. године. Када су у питању захтеви за помоћ Тужилаштва Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију који се односе на прикупљање документације потребне за припрему поступка пред Трибуналом и ослобађање сведока дужности чувања државне, војне и

⁷ Комитет за присилне нестанке: *Закључна запажања о извештају који је поднела Србија у складу са чланом 29. став 1. Конвенције, на свом 124. и 125. састанку (ЦЕД/Ц/СР.124 и 125), одржаним 4. и 5. фебруара 2015. године.*

⁸ Пар. 27. Извештаја

службене тајне, од укупног броја поднетих захтева (2166), Република Србија је у потпуности одговорила на готово све примљене захтеве, а у поступку реализације налазе се само они који су новијег датума. Ниједан захтев Тужилаштва Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију и одбрана окривљених да се оствари увид у архиве државних органа Републике Србије није одбијен. Сви сведоци за које су Тужилаштво Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију и одбране оптужених пред Трибуналом захтевали да буду ослобођени обавезе чувања државне, војне и службене тајне, њих око 757 – ослобођени су те дужности. Државни органи Републике Србије поступили су по свим захтевима Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију за пружање заштите сведоцима који се налазе на територији на којој органи Републике Србије имају надлежност.

Када се ради о захтевима за помоћ правосудних органа Републике Србије, сарадња са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију и Резидуалним механизмом могла би бити унапређена у домену добијања редигованих изјава сведока које поседује Трибунал, имајући у виду да ове изјаве сведока представљају једно од најважнијих доказних средстава, зато се мора пронаћи начин да се на захтеве Републике Србије позитивно одговори.

2.8. Регионална сарадња

Тужилац за ратне злочине Републике Србије закључио је 2006. године са Државним одвјетништвом Републике Хрватске *Споразум о сарадњи у прогону учинилаца кривичних дела ратних злочина, злочина против човечности и геноцида*; са врховним државним тужиоцем Републике Црне Горе закључио је 2007. године *Споразум о сарадњи у кривичном гоњењу учинилаца кривичних дела против човечности и других добара заштићених међународним правом*, а с Тужилашвом Босне и Херцеговине почетком 2013. године *Протокол о сарадњи у прогону починилаца кривичних дела ратних злочина, злочина против човечности и геноцида*. Република Србија се залаже за пуну примену постојећих билатералних споразума.

Тужилац за ратне злочине Републике Србије је у међувремену, уз финансијску подршку Краљевине Холандије, разменио официре за везу с тужиоцима Босне и Херцеговине и Хрватске, а тужиоци су у неколико случајева формирали заједничке истражне тимове. Заједничка акција тужилаца и полиције Републике Србије и Босне и Херцеговине 2014. године у случају Штрпци, која је резултирала синхронизованим хапшењем 15 осумњичених на територији обе државе, најбољи је пример ефикасне регионалне сарадње.

Ипак, простор за унапређење регионалне сарадње међу тужиоцима за ратне злочине и даље постоји. За успешно окончање кривичног гоњења одговорних за ратне злочине у региону бивше Југославије неопходно је значајно унапређење међусобног поверења, као и искрена сарадња у области пружања правне помоћи.

2.8.1. Општи преглед етничке припадности лица оптужених за ратне злочине у Србији, Босни и Херцеговини и Хрватској

А) Србија

Од 178 оптужених, два лица су Бошњаци; два су Хрвати (један држављанин Хрватске, други Босне и Херцеговине), 21 етнички Албанац (од којих је 17 недавно ослобођено) и 153 Срба. Мисија ОЕБС-а у Београду и неколико домаћих организација цивилног друштва блиско су пратили сва досадашња суђења, а одлуке које су судови Републике Србије донели у овим случајевима никада нису коментарисане као пристрасне или неправичне према окривљенима који нису били српске националности или етничке припадности.

Б) Босна и Херцеговина

Суд Босне и Херцеговине је до сада потврдио оптужнице против 471 лица у предметима који се односе на кривична дела ратних злочина. Од тог броја, 273 лица је српске националности, што чини 57,2% од укупног броја оптужених. Број оптужених лица који су припадници остала два конститутивна народа је далеко мањи и износи 204, од чега је 125 Бошњака или 26,2% и 79 Хрвата или 16,6 %.

Узимајући у обзир висину изречених казни затвора пред судом Босне и Херцеговине, око четири пегине казни изречене су Србима.⁹

В) Хрватска:

Република Хрватска је, према подацима Државног одвјетништва од 12. априла 2014. године¹⁰, када је последњи пут представљен збирни преглед поступака за ратне злочине, до краја 2013. године оптужила чак 3.446 лица, од чега је 2.999 (углавном Срба) било оптужено у одсуству. Подаци о етничкој припадности преосталих 448 лица нису доступни. Према информацијама којима располаже Документационо информационог центра Веритас, број процесуираних припадника Хрватске војске у укупном броју процесуираних лица (под истрагом и оптужени) 2011. године износио је 3,07%.

Додатни проблем у унапређењу регионалне сарадње представља и усвајање хрватског Закона о ништетности одређених правних аката правосудних тијела бивше ЈНА, СФРЈ и Републике Србије из 2011. године (НН 124/11), којим су проглашени ништавим сви правни акти којима су држављани Републике Хрватске осумњичени, оптужени, односно осуђени за кривична дела извршена током грађанског рата у Хрватској. Члан 3. Закона о ништетности уређује да хрватски правосудни органи неће поступати по замолницама правосудних тела Републике Србије у кривичним поступцима, ако су такве замолнице „ у супротности с правним поретком Републике

⁹ Република Српска, Министарство правде, Републички центар за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица (2015): *Информација о раду Тужилаштва и суда Босне и Херцеговине и других институција по питању процесуирања ратних злочина*, Бања Лука, стр. 5-10.

¹⁰ Извјешће Државног одвјетништва Републике Хрватске за 2013. годину, А-427/13, таб. 27, стр. 156-158.

Хрватске и штете њеној суверености и безбедности”. Ова нејасна формулација не представља позив на регионалну сарадњу *bona fide*.

Од утицаја на квалитет регионалне сарадње је и иницијатива хрватских посланика у Европском парламенту из јануара 2015. године, којом се захтева ограничење територијалне и персоналне надлежности Тужилаштва за ратне злочине, као и Резолуција Европског парламента о Извештају о напретку Србије из 2014 године, у којој се „позива Србија да у духу помирења и добросуседских односа размотри свој Закон... , у сарадњи са својим суседима и са Комисијом” (параграф 14). Република Србија је спремна да размотри ово и сва друга отворена питања у сарадњи са својим суседима, у духу идеје да ратни злочини морају бити процесуирани без било какве дискриминације по основу националне, етничке или верске припадности.

Сарадња с правосудним телима привремених институција на Косову и Метохији успостављена је на основу Процедура узајамне правне помоћи које је Влада Републике Србије усвојила 7. марта 2013. године. Ова међусобна правна помоћ одвија се уз посредство Мисије Еулекса, а Република Србија ће наставити да чини све што је у њеној моћи не би ли била још ефикаснија.

Значајна сарадња остварена је између Тужилаштва за ратне злочине и надлежних тела Еулекса, нарочито када су у питању открића масовних гробница на Косову и Метохији.

Тужилаштво за ратне злочине пружа помоћ Специјалном истражном тиму Европске уније за ратне злочине и организовани криминал који је формиран на основу извештаја Дика Мартија „Нечовечно поступање и незаконита трговина људским органима на Косову”, који је поднет Парламентарној скупштини Савета Европе 2010. године и очекује да конкретне судске резултате ових истрага.

2.9. Механизми заштите и подршке сведоцима и жртвама ратних злочина

У претходном периоду у ванпроцесном систему заштите и подршке сведоцима и жртвама јављали су се различити проблеми. Неки од њих, били су напуштање система заштите од стране заштићених сведока, обелодањивање идентитета или локације заштићених сведока. Како је напред речено, било је случајева да због недовољне координације државних органа укључених у систем заштите дође до пропуста према појединим сведоцима који ипак нису довели у конкретну опасност њихову безбедност. У поступку промене идентитета која је једна од најважнијих мера предвиђених Законом¹¹ уочено је да није заокружен законски и подзаконски оквир који би омогућио примену ове мере, због чега су се јављали проблеми у издавању личних докумената, матичним књигама, у казненом систему приликом издржавања казни, а све када су у питању била заштићена лица. Ови појединачни проблеми довели су до тога да је тренутно доведен у питање углед система заштите сведока.

¹¹ Закон о програму заштите учесника у кривичном поступку („Службени гласник РС”, број 85/05)

Служба за помоћ и подршку оштећенима и сведоцима основана је 2006. године при тадашњем Окружном суду у Београду у Већу за ратне злочине, и пружа подршку свим сведоцима који сведоче пред Посебним одељењима. Примарна улога ове службе је да помогне сведоку да што лакше по себе и ефикасније за судски поступак приступи суду како би дао свој исказ. Основна делатност је да врши процену психолошких, здравствених, социјалних и логистичких потреба сведока и пружи техничко – логистичку и емотивну подршку и помоћ.

У протеклом периоду, асистенцију Службе за помоћ и подршку је добило укупно 2856 сведока. Од тог броја, 782 сведока су били оштећени. 716 сведока нису држављани Републике Србије. Од почетка свог рада Служба за помоћ и подршку је ангажована у 292 предмета (у предметима ратних злочина, како у истражној фази тако и у фази главног претреса, предметима по замолницама, а од 2010. године и у предметима организованог криминала).

До увођења тужилачке истраге 2012. године, сведоци и оштећени су имали подршку службе, у истражном поступку, и на главном претресу, као и у поступцима по замолницама. Увођењем концепта тужилачке истраге губи се континуитет у пружању подршке и сведоци подршку примају од фазе главног претреса.

Поред тога, проблем представља и недовољан број запослених у Служби за помоћ и подршку, а постоји и потреба за њиховим даљим професионалним усавршавањем. Ефикаснијем раду службе допринело би и обезбеђење бољих техничких и инфраструктурних услова.

На процесни положај оштећених и сведока негативно утиче и недовољно познавање, од стране носилаца правосудних функција и адвоката, проблематике превенције секундарне виктимизације, али и недоследност у примени мера процесне дисциплине на главном претресу.

2.10. Општа друштвена свест о значају кажњавања учинилаца ратних злочина

У последњој деценији Република Србија је прешла значајан пут у процесу подизања нивоа опште друштвене свести о догађајима на простору бивше Југославије и потреби да ратни злочини буду откривени, истражени и процесуирани, а да учиниоци треба да буду кажњени, без обзира на националну, етничку и верску припадност или њихов ранг.

Да би овај процес наставио позитивно да се одвија, потребно је константно ангажовање више сегмената друштва.

Благовремено, непристрасно и објективно информисање грађана о суђењима за ратне злочине, њихово је право, али и заједничка обавеза образовног система, представника медија и органа који се баве процесуирањем ратних злочина. Обавеза државних органа је, да у духу пуног поштовања слободе говора, пруже грађанима, директно али и посредством медија, што потпуније информације о поступцима за ратне злочине.

Рана едукација на тему конфликта који су резултирали ратним злочинима и промовисање идеја толеранције, помирења и сарадње, значајан је корак у изградњи друштва у коме је неприхватљива идеја некажњивости злочина.

Обезбеђивањем представницима медија, да се ближе упознају са проблематиком ратних злочина, органи Републике Србије би обезбедили да информације које грађани добијају о сукобима на просторима бивше Југославије не буду непотпуне и неконзистентне, а извештавање субјективно, пристрасно или сензационалистичко. Отвореност државних органа и њихова спремност за сарадњу са медијима, предуслов су да се недостатак релевантних и објективних информација, не компензује објављивањем непроверених података, који потичу из извора упитног кредибилитета.

3. ПРИОРИТЕТИ И ЦИЉЕВИ У ОБЛАСТИ ПРОЦЕСУИРАЊА РАТНИХ ЗЛОЧИНА

Имајући у виду идентификоване проблеме, приоритети деловања и циљеви чије се постизање очекује спровођењем ове стратегије су:

1. Да сви приоритетни и озбиљни наводи о ратним злочинима буду ваљано истражени и потом процесуирани у складу са стандардима међународног кривичног права;
2. Постизање пропорционалности у кажњавању;
3. Обезбеђивање једнаког третмана осумњичених, без обзира на њихову националну, етничку и верску припадност или њихов друштвени статус;
4. Повећана безбедност сведока и давалаца информација, као и унапређен рад Јединице за заштиту;
5. Обезбеђена поверљивост истрага и сведочења о ратним злочинима;
6. Унапређени капацитети и рад Службе за помоћ и подршку оштећеним и жртвама;
7. Унапређена регионална сарадња у области истраге и процесуирања ратних злочина;
8. Унапређен ниво свести и односа јавности према потреби суђења за ратне злочине.

II. ПОСЕБНИ ДЕО

1. ПОВЕЋАЊЕ ЕФИКАСНОСТИ ПОСТУПАКА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ ПРЕД ОРГАНИМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

1.1. Истраге и подизање оптужница

Самосталност Тужиоца за ратне злочине, у смислу члана 156. Устава Републике Србије, услов је *sine qua non* ефикасног поступања у истрагама и процесу подизања оптужница.

Влада и сви други државни органи и институције дужни су да дају пуну подршку самосталном и ефикасном раду тужиоца. Сви државни органи и институције су дужни да поштују закон и савесно сарађују са Тужилашвом за ратне злочине, и да му на његов захтев, без неоправданог одлагања, доставе све податке и документа која поседују, у смислу члана 282. Законика о кривичном поступку.

Једнако поступање према сваком осумњиченом, без обзира на његов или њен положај, статус или припадност, требало би да остане један од водећих принципа. То исто важи и када су у питању жртве.

Циљ 1.

Тужилаштво за ратне злочине је донело и примењује Тужилачку стратегију за истрагу и гоњење ратних злочина у Републици Србији (у даљем тексту: Тужилачка стратегија) у складу с циљевима и роковима предвиђеним Националном стратегијом за процесуирање ратних злочина и Акционим планом за Поглавље 23 .

Постојање јасно дефинисаних приоритета ће омогућити тужиоцу да користи доступне материјалне и људске ресурсе на најефикаснији начин. Тужилачка стратегија требало би да се заснива на следећим принципима:

1. Једнако поступање према сваком осумњиченом, без обзира на његов или њен положај, статус или припадност. То исто важи и када су у питању жртве;
2. Потпуна усклађеност са Завршном стратегијом Трибунала, Акционим планом за Поглавље 23 и Националном стратегијом;
3. Прецизно дефинисани индикатори утицаја и резултата примене Тужилачке стратегије;
4. Јасно дефинисан модел извештавања Републичког јавног тужилаштва и Савета за спровођење Акционог плана за Поглавље 23 о примени Тужилачке стратегије, као и
5. Ефикасан и одржив модел извештавања јавности.

Активности:

Тужилаштво за ратне злочине израдиће радни текст и усвојити Тужилачку стратегију за истрагу и гоњење ратних злочина у Републици Србији, имајући у виду Завршну стратегију Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију и радни текст Националне стратегије за процесуирање ратних злочина, кроз транспарентан консултативни процес са свим релевантним субјектима.

Тужилачка стратегија би требало да дефинише критеријуме за селекцију случајева ратних злочина и стварање листе приоритетних и важнијих случајева ратних злочина који треба да се процесуирају како би се испунила обавеза да сви приоритетни и важни случајеви буду процесуирани.

Неки од критеријума за одређивање приоритета могли би бити:

1. Последице ратних злочина: кривична дела са великим бројем жртава, односно дела у којима је извршилац поступао на нарочито окрутан начин, требало би да имају приоритет у истрази;
2. Предмети против осумњичених високог ранга, *de jure* или *de facto*, требало би да имају приоритет у раду тужиоца;
3. Доступност доказа, осумњиченог, односно осумњичених, сведока и жртава требало би да буде узета у обзир при доношењу одлуке тужиоца да ли ће подићи оптужницу против одређеног лица или више њих или ће тај предмет уступити другом тужиоцу за ратне злочине у региону. У доношењу такве одлуке, тужилац би такође требало да има у виду потребу очувања добросуседских односа са другим државама и регионалну стабилност у целини, а на основу сазнања о томе да ли се против истог лица за исте или сличне радње већ води кривични поступак у региону или је исто лице већ осуђено. Влада пружа пуну подршку пракси избегавања суђења у одсуству.
4. Ефекат одређеног дела које је предмет поступка на локалну заједницу, такође би требало да буде узет у обзир.

Рок: I квартал 2016. године

Циљ 2:

Тужилаштво за ратне злочине има прецизну евиденцију догађаја који могу бити квалификовани као ратни злочин и евиденцију нерешених предмета, помоћу које на основу јасно дефинисаних критеријума, врши одређивање приоритетних предмета у раду и сачињава петогодишњи план поступања.

Активности:

- Служба за откривање ратних злочина припремиће базу података о масовним злочинима извршеним током оружаних сукоба у бившој Југославији, која ће заједно с евиденцијом предмета у раду тужиоца, послужити као средство за одређивање приоритета у раду и посебног петогодишњег плана вођења истрага и оптужења.

Рок: IV квартал 2016. године

- Тужилаштво за ратне злочине настојаће да региструје и преузме све предмете ратних злочина који се још увек налазе пред домаћим судовима опште надлежности. Републички јавни тужилац пратиће и омогућиће пренос предмета из тужилаштва опште надлежности.

Рок: IV квартал 2016. године

Циљ 3:

Тужилаштво за ратне злочине примењује мере за повећање ефикасности свог рада.

Тужилац за ратне злочине би требало да у циљу повећања ефикасности рада спроведе следеће активности:

- користи постојеће капацитете у складу са напред наведеним приоритетима у поступању које ће дефинисати кроз Тужилачку стратегију;
- да примењује, кад год се за то стекну услови, правни институт споразума о признању кривичног дела из чл. 313-320. Законика о кривичном поступку;
- да обезбеди пуну поверљивост процеса истраге;
- да у току истраге испита да ли осумњичени поседује имовину прибављену извршењем ратног злочина и ако је то случај, да поднесе суду одговарајући захтев, на основу Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела.¹²

Рок: Континуирано.

Циљ 4:

Унапређени капацитети Тужилаштва за ратне злочине.

Активности:

Број заменика тужиоца и осталих службеника Тужилаштва за ратне злочине повећаваће се у складу са динамиком предвиђеном Акционим планом за Поглавље 23, као и у складу са препорукама о потребном искуству из области међународног кривичног права будућих запослених.

Рок: Континуирано.

За постојеће али и новозапослене/новоизабране службенике и заменике јавног тужиоца у Тужилаштву за ратне злочине спроводиће се континуиране обуке о међународном хуманитарном, међународном кривичном праву и истражним техникама које су предвиђене Акционим планом за Поглавље 23, као и адекватне обуке везане за однос према жртвама и сведоцима чиме би се избегла опасност секундарне виктимизације. Посебна пажња биће посвећена и организовању обука у области стратешког планирања, информационих технологија и пројектног менаџмента, чиме би се омогућила рационализација интерних процеса и употребе ресурса и унапредио процес планирања и обезбеђивања пројектне подршке.

Рок: Континуирано

Циљ 5:

Унапређен положај и ефикасност Службе за откривање ратних злочина.

Активности:

Ради дефинисања конкретних мера које је потребно предузети ради унапређења положаја и рада Службе за откривање ратних злочина, неопходно је да Министарство унутрашњих послова припреми анализу (извештај) правног и фактичког стања и потреба Службе за откривање ратних

¹² Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела („Службени гласник РС”, бр. 32/13).

злочина у оквиру Министарства унутрашњих послова, а у циљу одређивања потреба за реформом те Службе. Посебну пажњу треба посветити следећим питањима:

- положај Службе за откривање ратних злочина у организационој структури Министарства унутрашњих послова;
- да ли би процес ангажовања запослених требало да се реформише, имајући у виду потребу да у Службу за откривање ратних злочина, на основу јасних и објективних критеријума, буду распоређени компетентни и високо мотивисани стручњаци и особље, као и потенцијални утицај ранијег учешћа кандидата у сукобима на простору бивше Југославије;
- да ли би требало увести подстицаје у циљу привлачења стручног кадра;
- да ли Служба за откривање ратних злочина има довољно лица за спровођење истрага и аналитичара и да ли примењује адекватну методологију;
- успостављање заједничких истражних тимова и радних процедура између Тужилаштва за ратне злочине и Службе за откривање ратних злочина.

Рок: I квартал 2016. године.

На основу напред наведене анализе, Министарство унутрашњих послова ће хитно спровести мере да обезбеди оптималан положај и капацитет Службе за откривање ратних злочина, чиме ће допринети побољшању и ефикасности полицијске истраге ратних злочина како је то предвиђено Акционим планом за Поглавље 23.

Рок: Континуирано, почев од II квартала 2016. године.

Усвајање заједничких интерних правила о раду, Тужилаштва за ратне злочине и Службе за откривање ратних злочина, на иницијативу Тужиоца за ратне злочине.

Рок: II квартал 2016. године.

Унапређење сарадње Тужилаштва за ратне злочине и Службе за откривање ратних злочина кроз:

- организовање заједничких обука;
- формирање заједничког стратешког тима ради дефинисања смерница и праваца поступања у питањима од заједничког значаја;
- формирање заједничких оперативних тимова;
- периодично заједничко организовање округлих столова ради размене искустава и унапређења заједничког деловања.

Рок: Континуирано

1.2. Суђења

Поступци за ратне злочине пред домаћим судовима до сада су оцењивани од стране независних посматрача као правични и непристрасни, без обзира на националну и етничку припадност окривљених и жртава. Неопходно је, међутим, да првостепена судска већа уложе додатне напоре у образложења својих одлука у делу који се односи на одређивање висине казне (отежавајуће, олакшавајуће и нарочито олакшавајуће околности), како би омогућила домаћој и међународној јавности боље разумевање праксе кажњавања и нашег система кривичног правосуђа.

Поред тога, неопходно је осигурати континуирано унапређење стручности носилаца правосудних функција и службеника ангажованих у предметима ратних злочина, као и адекватну инфраструктуру ради унапређења ефикасности суђења.

Циљ 1:

Унапређена ефикасност суђења за ратне злочине обезбеђивањем континуитета у саставу судских већа.

Активности:

- Доследна примена чл. 10. и 10а Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине, у погледу периода на који су судије распоређене у већа за ратне злочине.
- Одређивање допунских судија у предметима у којима постоји оправдана бојазан да би због истека периода на који је председник већа упућен у одељење за ратне злочине, главни претрес морао почети изнова.

Рок: Континуирано

Циљ 2

Унапређена уједначеност, праксе свих судова и већа за ратне злочине у региону бивше Југославије, путем формирања регионалне базе података.

Принцип правде и правичности захтева да пракса свих судова и већа за ратне злочине у региону бивше Југославије буде уједначена у што већој мери. Утврђивање одговорности за ратне злочине је заједничка обавеза региона.

Активности:

Тужилац за ратне злочине би требало да започне преговоре са својим партнерима у суседним државама о успостављању обједињене регионалне базе података о свим случајевима суђења за ратне злочине, која би била електронски доступна свим судовима и странама у поступку, као и најширој јавности, под условима заштите података о личности, чиме би се значајно допринело уједначавању судске праксе.

Рок: Континуирано, почев од I квартала 2016. године

Циљ 2:

Побољшани услови у судницама у којима се одржавају суђења у поступцима ратних злочина.

Активности:

Министарство правде настојаће, кроз подношење захтева Европској унији за коришћење предприступних фондова, а на предлог Високог савета судства, да суднице у којима се одржавају суђења у поступцима за ратне злочине буду одговарајуће технички опремљене.

Председници Вишег и Апелационог суда у Београду настојаће да, у сарадњи са Високим саветом судства, а на основу члана 354. Законика о кривичном поступку, обезбеде одржавање рочишта и у адекватним судницама других судова.

Рок: Континуирано, почев од I квартала 2016. године

Циљ 3:

Континуирано унапређење стручности носилаца правосудних функција и службеника ангажованих у предметима ратних злочина

Активности:

На иницијативу Тужилаштва за ратне злочине, Вишег и Апелационог суда у Београду, а кроз сарадњу Високог савета судства, Државног већа тужилаца и Правосудне академије, биће успостављен систем стручног усавршавања за судије, тужиоце, сараднике, помоћнике, саветнике и полицијске инспекторе у области међународног кривичног и међународног хуманитарног права, као и управљања предметима и то најпре кроз изразу и усвајање посебних програма, а потом и кроз спровођење обуке. Ова обука треба да буде конципирана као иницијална (намењена судијама које тек треба да буду распоређене у одељења за ратне злочине или искажу интересовање за овај вид обуке) и континуирана, која би била намењена носиоцима правосудних функција, сарадницима, помоћницима, саветницима и полицајцима који су већ ангажовани у истрагама и поступцима за ратне злочине.

Рок: Континуирано, почев од I квартала 2016. године

2. ЗАШТИТА СВЕДОКА И ЖРТАВА

Република Србија се залаже за пуну имплементацију принципа садржаних у Резолуцији ГС УН 60/147(2005) и Директиви 2012/29/ЕУ Европског парламента и Савета од 25. октобра 2012. године¹³ којом се успостављају минимални стандарди у погледу права, подршке и заштите жртава

¹³ DIRECTIVE 2012/29/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA

кривичних дела, а у сврху даљег јачања националног система заштите сведока и жртава. Циљ активности предвиђених у Националној стратегији је повећање сигурности сведока у систему заштите и повећање поверења у систем заштите. Информације из истрага о ратним злочинима које садрже податке о заштићеним сведоцима не могу бити доступне јавности. Неопходно је осигурати да сведоци ратних злочина дају своје исказе без страха. Они морају бити слободни од претњи, застрашивања и сваког другог облика психолошког притиска.

Циљ 1:

Унапређен нормативни оквир за ефикасно функционисање система заштите сведока у поступцима за ратне злочине у Републици Србији.

Активности:

Секторска радна група Министарства правде изразиће анализу судске праксе о примени члана 102. Законика о кривичном поступку, као и анализу одредаба и резултата досадашњег спровођења Закона о програму заштите учесника у кривичном поступку и формулисати закључке и препоруке о потребама евентуалних измена овог закона или пратећих подзаконских аката у циљу унапређења система заштите, а у циљу утврђивања потреба за изменом закона у правцу боље заштите оштећених и сведока.

Рок: I - IV квартал 2016. године

Циљ 2:

Унапређени институционални капацитети за заштиту сведока у поступцима за ратне злочине.

Активности:

Министарство унутрашњих послова ће иницирати, и у сарадњи са Комисијом за спровођење програма заштите учесника у кривичном поступку, припремити анализу положаја и потреба Јединице за заштиту, с посебним освртом на:

- а) процес ангажовања запослених имајући у виду потенцијални утицај ранијег учешћа кандидата у сукобима на простору бивше Југославије;
- б) примену одговарајуће методологије рада и постојање одговарајућих техничких капацитета;
- в) утврђивање довољног броја запослених и распоређивање на рад у ову Јединицу компетентних и високо мотивисаних стручњака, укључујући психолога, као и другог особља.

Рок: I квартал 2016. године

На основу напред наведене анализе, Министарство унутрашњих послова ће хитно спровести мере да обезбеди оптималан положај и капацитет Јединице за заштиту.

Рок: Почев од II квартала 2016. године

Циљ 3:

Доследном применом мера процесне дисциплине унапређен положај сведока и оштећених током кривичног поступка.

Активности:

Кривична већа доследно примењују одредбе Законика о кривичном поступку којима је регулисано санкционисање учесника у поступку који крше процесну дисциплину, а нарочито уколико нападају интегритет сведока и жртава.¹⁴

Рок: Континуирано

Надлежни јавни тужиоци, Државно веће тужилаца и надлежна адвокатска комора редовно обавештавају суд о мерама предузетим по опомени из члана 374. Законика о кривичном поступку.

Рок: Континуирано

Циљ 4:

Унапређена сарадња државних органа укључених у систем заштите сведока.

Активности:

Унапређење правила о поступању од стране Комисије за спровођење програма заштите и Јединице за заштиту уз пуно поштовање интереса кривичног поступка у ком су према заштићеном лицу примењене мере заштите.

Рок: Континуирано

Унапређење сарадње између Јединице за заштиту и Тужилаштва за ратне злочине кроз:

- потписивање протокола о сарадњи;
- организовање заједничких обука;
- формирање заједничког стратешког тима ради дефинисања смерница и праваца поступања у питањима од заједничког значаја;
- формирање заједничких оперативних тимова;
- периодично заједничко организовање округлих столова ради размене искустава и унапређења заједничког деловања.

Рок: Континуирано

¹⁴ Члан 102. и чл. 369-374. Законика о кривичном поступку

3. ПОДРШКА СВЕДОЦИМА И ЖРТВАМА

Унапређење подршке жртвама, сведоцима и даваоцима информација о ратним злочинима, током кривичног поступка и ван њега, један је од основних циљева ове стратегије.

Циљ 1:

Унапређење нормативног оквира који уређује положај сведока и жртва.

Активности:

Министарство правде ће спровести анализу усклађености нормативног оквира, која ће садржати препоруке у циљу ефикасног преузимања минималних стандарда у вези са правима, подршком и заштитом жртва у складу са Директивом 2012/29/ЕУ¹⁵ како би се одредио правац измене нормативног оквира и инкорпорирала одређена права жртва (као што је право да разуме и да је разумеју, права жртва при подношењу жалбе, право на добијање информација, право на тумачење и преводчење, право на приступ услугама подршке, права која се односе на заштиту жртва и признавање њихових специфичних потреба заштите, укључујући индивидуалну процену).

Рок: I квартал 2016. године

Министар правде основаће радну групу која ће предложити измене и допуне закона и прописа у циљу усклађивања појма жртве са истим појмом у међународним споразумима о заштити људских права, као и у циљу ефикасне примене минималних стандарда у вези права, подршке и заштите жртва криминала/оштећених страна у циљу усклађивања са Директивом 2012/29/ЕУ а у складу са анализом усклађености.

Рок: II квартал 2016. године

Министарство правде ће донети подзаконски акт којим ће се уредити обавезно пружање информација жртвама о свим аспектима кривичног поступка који су од њиховог интереса, у складу са чланом 6. Директиве 2012/29/ЕУ.

Рок: II квартал 2016. године

Министарство правде ће, у сарадњи са организацијама цивилног друштва, креирати и дистрибуирати брошуру која ће садржати информације о правима жртва (правна помоћ, психолошка подршка, заштита, итд.), у складу са чланом 4. Директиве 2012/29/ЕУ.

Рок: III квартал 2016. године

¹⁵ Директива 2012/29/ЕУ Европског парламента и Савета од 25. октобра 2012. године о успостављању минималних стандарда о правима, подршци и заштити жртва кривичних дела, којом се мења Оквирна одлука Савета 2001/220/ЈНА

Циљ 2:

Подизање капацитета органа који се баве подршком сведоцима ратних злочина током свих фаза кривичног поступка и то: Службе за помоћ и подршку оштећеним и сведоцима Вишег суда у Београду, Тужилаштва за ратне злочине и Јединице за заштиту Министарства унутрашњих послова.

Активности:

Служба за помоћ и подршку оштећеним и сведоцима Вишег суда у Београду ће ангажовати стручњака за пружање психо-социјалне подршке.

Рок: IV квартал 2016. године

Јединица за заштиту Министарства унутрашњих послова изменама систематизације омогућиће ангажовање стручног особља за пружање психо-социјалне подршке.

Рок: IV квартал 2016. године

За потребе запослених у Служби за помоћ и подршку оштећеним и сведоцима, Виши суд у Београду и Правосудна академија ће, уз подршку Високог савета судства и Министарства правде, а у сарадњи са академском заједницом и Организацијама цивилног друштва повремено организовати додатне обуке и подстицати учешће на стручним скуповима, чиме би се обезбедило континуирано унапређење њихових стручних капацитета.

Рок: Континуирано, почев од II квартала 2016. године

За потребе запослених у Јединици за заштиту Центар за обуку Министарства унутрашњих послова ће, у сарадњи са академском заједницом и организацијама цивилног друштва, повремено организовати додатне обуке и подстицати учешће на стручним скуповима, чиме би се обезбедило континуирано унапређење њихових стручних капацитета, а нарочито у области права жртава, њихове заштите и спречавања секундарне виктимизације.

Рок: Континуирано, почев од II квартала 2016. године

Унапређење инфраструктурних и техничких капацитета Служби за помоћ и подршку и помоћ оштећеним и сведоцима.

Рок: Континуирано, почев од II квартала 2016. године

Циљ 3:

Успостављање националне мреже служби подршке сведоцима и жртвама и интеграција Службе за помоћ и подршку оштећеним и сведоцима Вишег суда у Београду, имајући у виду специфичности поступака за ратне злочине и потребу да сведоци које предложи одбрана морају имати исти третман од стране Службе за помоћ и подршку, као и сведоци које предложи Тужилаштво.

Активности:

Успостављање мреже услуга на нивоу целе земље за подршку жртвама, сведоцима и оштећеним у истрази и свим фазама кривичног поступка, у складу са свеобухватном анализом, укључујући:

- нормативни аспект (важећи нормативни оквир, најбоља упоредна решења, међународни стандарди);
- финансијску процену (одрживо финансирање, адекватност просторија и особља, потреба за обуком);
- приступ услугама подршке (обухват мреже, удаљеност, мобилни тимови за подршку).

Рок: За анализу I квартал 2016; за успостављање мреже континуирано почев од 2018. године

Циљ 4:

Унапређена регионална сарадња у области пружања подршке сведоцима и жртвама.

Активности:

Министарство правде иницираће одржавање регионалне конференције на тему унапређења сарадње у пружању подршке сведоцима и жртвама, на којој ће бити разматрана досадашња сарадња и могућност њеног унапређења кроз потписивање регионалних и билатералних споразума о сарадњи, регионалне програме размене искустава и обуке лица ангажованих у службама подршке.

Рок: Континуирано, почев од III квартала 2016. године

4. ОДБРАНА ОКРИВЉЕНОГ

Права окривљених морају се стриктно поштовати, у складу са Уставом Републике Србије и Закоником о кривичном поступку. Претпоставка невиности један је од основних принципа поступка за ратне злочине, у складу са одредбом члана 34. став 3. Устава Републике Србије.

Нико не може бити осуђен без јасног утврђивања чињеница о индивидуалној кривичној одговорности у конкретном случају. Влада подстиче кривична већа да примењују препоруке које је у том погледу дала Мисија ОЕБС-а у Републици Србији.

Окривљени мора очувати своје право на слободан избор браниоца.

Циљ 1:

Подизање квалитета службених и изабраних одбрана у поступцима за ратне злочине.

Активности:

Израда програма иницијалне и континуиране обуке у области међународног хуманитарног и међународног кривичног права за адвокате који заступају окривљене у предметима ратних злочина, у сарадњи Адвокатске коморе Србије, Тужилаштва за ратне злочине, Одељења за ратне злочине Вишег суда у Београду и Правосудне академије.

Рок: III квартал 2016. године

Спровођење континуиране обуке у области међународног хуманитарног и међународног кривичног права за адвокате који заступају окривљене у предметима ратних злочина, у сарадњи Адвокатске коморе Србије и Правосудне академије.

Рок: Континуирано, почев од IV квартала 2016. године

Циљ 2:

Унапређен систем финансирања одбране по службеној дужности у предметима ратних злочина.

Активности:

Радна група коју формира Министар правде израдиће анализу одредаба и резултата примене Правилника о висини накнаде за рад адвоката по службеној дужности у предметима ратних злочина која садржи препоруке за његове евентуалне измене.

Рок: III квартал 2016. године

5. СУЂЕЊА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ И ПИТАЊЕ НЕСТАЛИХ ЛИЦА

Досадашња сарадња Тужилаштва за ратне злочине у предистражном поступку са Комисијом за нестала лица, као и регионална и сарадња с релевантним међународним институцијама у овој области, дала је конкретне резултате. Позитиван пример регионалне сарадње је заједничка акција Тужилаштва за ратне злочине и Комисије за нестала лица Републике Србије и хрватских надлежних органа на другој у случају открића масовне гробнице у Сотину. Такве активности би убудуће требало да буду интензивирани, нарочито у случајевима масовних гробница у суседним државама које скривају посмртне остатке жртава српске етничке припадности.

Упркос информацијама које су Комисија за нестала лица и Документационо информационог центра Веритас више пута пружали, многе од лоцираних масовних гробница још увек чекају на ексхумацију, док откривање нових локација тек предстоји. Потребно је уложити

додатне напоре на унапређењу нормативног оквира, регионалне сарадње и обезбеђивању адекватних ресурса.

Циљ 1:

Унапређен нормативни оквир од значаја за решавање судбине несталих лица.

Активности:

Република Србија континуирано ће радити на испуњењу препорука Комитета за присилне нестанке и о постигнутим резултатима извештавати Комитет.

Рок: Континуирано

Циљ 2:

Унапређени институционални и административни капацитети државних органа укључених у процес откривања судбине несталих лица, као и њихова међусобна сарадња.

Активности:

Спровести анализу организационе структуре и положаја стручне службе (лица стално ангажованих у раду Комисије) са циљем унапређења ефикасности и одрживости а у контексту обима и специфичности послова у надлежности Комисије.

Рок: III квартал 2016. године

Унапредити међусобну сарадњу Комисије за нестала лица и осталих државних органа укључених у процес истраге и процесуирања ратних злочина, а ради унапређења размене података који су од значаја за откривање судбине несталих лица, кроз периодично организовање округлих столова на којима би били разматрани уочени проблеми и дефинисане препоруке за ефикасније поступање и комуникацију.

Рок: Периодично (најмање једном годишње)

Циљ 3:

Унапређење регионалне и шире међународне сарадње у области решавања судбине несталих лица.

Активности:

Министарство спољних послова покреће поступак како би Република Србија потписала или приступила Споразуму о успостављању Међународне комисије за нестала лица (у даљем тексту: МКНЛ) којим ова Комисија добија статус међународне организације.

Рок: IV квартал 2016. године

Влада подстиче Комисију за нестала лица Републике Србије да, кроз сарадњу са Европском унијом, МКНЛ и другим међународним организацијама, фондовима и донаторима, оснује посебан новчани фонд за подршку надлежним државним органима у прибављању свих расположивих података о гробним локацијама лица која се још увек воде као нестала.

Рок: Континуирано

6. САРАДЊА СА МЕЂУНАРОДНИМ КРИВИЧНИМ ТРИБУНАЛОМ ЗА БИВШУ ЈУГОСЛАВИЈУ

Република Србија није престала да сарађује са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију, већ је наставила да савесно испуњава своје међународне обавезе. Овакав приступ биће задржан и убудуће, у односу према Међународном кривичном трибуналу за бившу Југославију, и у односу према резидуалном Механизму за међународне кривичне трибунале.

Највећи напори ће бити уложени у стварање таквог социјалног миљеа у коме ће легат који Трибунал оставља народима бивше Југославије моћи да буде објективно сагледан и оцењен.

Од великог значаја је и програм регионалних официра за везу који спроводи тужилаштво Трибунала, којим се пружа значајна помоћ тужиоцима за ратне злочине у Републици Србији и региону, у виду снабдевања документима, информацијама и доказима који су коришћени у поступцима пред Трибуналом.

Циљ:

Интензивирање сарадње са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију и Механизмом за међународне кривичне трибунале како би се на национално правосуђе пренели докази о учињеним ратним злочинима и на основу њих отворили приоритетни предмети.

Активности :

– Извршити потпун увид и истраживање архиве Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију и Механизма за међународне кривичне трибунале (која се тиче ратних злочина учињених на подручју бивше Југославије, а која садржи документе не само из Републике Србије, већ и Босне и Херцеговине, Републике Хрватске, анализу откривених докумената, преко постављених официра за везу на основу пројекта Европске уније којим се обезбеђује да сви приоритетни и озбиљни наводи о ратним злочинима буду на адекватан начин процесуирани у складу са Тужилачком стратегијом.

– Идентификовање материјала и доказа Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију и Механизма за међународне кривичне трибунале који су релевантни за приоритетне случајеве у оквиру активности и предавање Тужилаштву за ратне злочине пронађених документа и доказа из Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију и Механизма за међународне кривичне трибунале.

Рок: Континуирано, почев од II квартала 2016. године

Република Србија настојаће да се одржи добра пракса преноса знања и искуства из Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију, како би се стекло опште и посебно знање које се односи на конкретне случајеве.

Рок: Континуирано

Република Србија настојаће да се одржи добра пракса *ad hoc* присуства саветника Тужилаштва за ратне злочине у канцеларијама Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију и Механизма за међународне кривичне трибунале, у вези националних предмета, као и анализу списка предмета тужилаштва Трибунала и развој плана за конкретне случајеве који ће бити процесуирани пред Вишим судом у Београду.

Рок: Периодично

7. РЕГИОНАЛНА И ШИРА МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

7.1. Регионална сарадња

Успешно вођење истрага и процесуирање ратних злочина извршених на територији бивше Југославије није могуће без добро организоване сарадње тужилаца за ратне злочине.

Циљ 1:

Република Србија ће настојати да се нормативно уреди питање регионалне сарадње у области процесуирања ратних злочина, као и осталих питања која су са њима повезана.

Активности:

Министарство правде ће иницирати одржавање регионалне конференције ради постизања међудржавног споразума (потписан и потврђен међународни уговор) са Републиком Хрватском, Босном и Херцеговином и Црном Гором о следећим отвореним питањима:

- 1) Утврђивање регионалних правила о подели надлежности за поступање у предметима ратних злочина;
- 2) Унапређење регионалне сарадње у погледу поступања по замолницама у предметима ратних злочина;

- 3) Успостављање олакшаног поступка за прибављање доказа на територији друге државе од стране одбране у предметима ратних злочина;
- 4) Јединствено поступање држава региона у погледу решавања судбине несталих лица.

Рок: I квартал 2017. године

Министарство правде оснива радну групу која ће тематски и нормативно припремити предлоге за регионалну конференцију.

Рок: II квартал 2016. године

Циљ 2:

Заједничким деловањем Тужилаштва за ратне злочине и Министарства правде унапређено поступање по замолницама Републике Србије упућеним државама у региону и повећан број предмета у којима су путем регионалне сарадње размењени докази између тужилаштва.

Активности:

Тужилаштво за ратне злочине иницираће наставак „Палићког процеса”¹⁶ уз присуство међународних посматрача, као и одржавање редовних тромесечних састанака између регионалних тужилаца на којима би се расправили конкретни достављени предмети и проблеми који су се у вези тих предмета јавили у регионалној сарадњи, уз присуство представника међународних организација.

Рок: Континуирано, почев од I квартала 2016. године

Тужилаштво за ратне злочине ће иницирати успостављање заједничке евиденције случајева ратних злочина на регионалном нивоу чије је решавање започето путем регионалне сарадње ради омогућавања праћења успешности сарадње.

Рок: Континуирано, почев од II квартала 2016. године

Тужилаштво за ратне злочине ће радити на промовисању успостављања заједничких прекограничних истражних тужилачких тимова са земљама региона као једном од начина постизања боље сарадње.

Рок: Континуирано

Тужилац за ратне злочине извештаваће Министарство правде и Министарство спољних послова о сваком случају пропуста својих регионалних партнера да изврше његову замолницу или да

¹⁶ Под покровитељством ОЕБС-а крајем 2004. године препозната је потреба да се представници правосуђа региона састану на регионалном нивоу. Први састанак одржан у новембру 2004. године са темом међудржавна сарадња у процесуирању ратних злочина. На састанку су договорени конкретни кораци које представници држава предузимају како би ојачали регионалну сарадњу у овој области. Овакав механизам сарадње у међувремену постао познат под именом „Палићки процес”.

поступе по његовим информацијама и доказима о ратним злочинима и учиниоцима. Министарство правде ће по сваком од оваквих извештаја одмах реаговати код свог регионалног партнера. Министарство спољних послова ће такође реаговати на овакве случајеве одговарајућим дипломатским средством, с циљем да се привуче пажња међународних организација и релевантних субјеката заинтересованих за одвијање сарадње и правне помоћи у области међународног кривичног права.

Република Србија ће наставити да промовише идеју регионалне сарадње, да би се обезбедило ефикасно процесуирање ратних злочина, када је то потребно, и под надзором Европске уније, *The EUROJUST Genocide Network*, тужиоца Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију и Механизма за међународне кривичне трибунале, Регионалну канцеларију *UNDP* за сарадњу у овој области и организације цивилног друштва, да прате резултате истрага и поступака за ратне злочине у бившој Југославији.

Циљ 3:

Унапређена сарадња с правосудним телима привремених институција на Косову и Метохији.¹⁷

Активности:

Унапређење сарадње између правосудних органа Републике Србије и Службе за откривање ратних злочина са Привременим институцијама самоуправе у Приштини, спроводити у свему према Закључку Владе Републике Србије 05 број 018-1862/2013-1 од 07.03.2013. године, којим је усвојен текст Процедура узајамне правне помоћи.

Рок: Континуирано

7.2. Међународна сарадња

Циљ 1:

Унапређена међународна сарадња путем представљања рада домаћих правосудних органа.

Влада подржава међународну сарадњу свих домаћих правосудних органа који се баве питањима ратних злочина.

Активности:

¹⁷ Овај назив, без прејудуцирања статуса Косова, у складу је са Резолуцијом 1244 и мишљењем Министарства спољних послова о декларацији о независности Косова

Активно учешће судија и јавних тужилаца који поступају у предметима ратних злочина на семинарима из области међународног хуманитарног права и стручним саветовањима, да би се, између осталог, представила домаћа судска пракса и укупна достигнућа наших правосудних органа у овој области, чиме би рад и резултати српских правосудних органа постали интегрални део ширег корпуса међународне кривичноправне праксе, с којим ће бити упознати међународни експерти.

Министарство правде, у сарадњи са Тужилаштом за ратне злочине и Високим саветом судства настојаће да обезбеди финансијску подршку пројекта превода домаћих пресуда (или њихових релевантних делова) на енглески језик, како би могле да буду укључене у *Legal Tools Project*, електронску базу података свих правних докумената из области међународног кривичног права која постоји на веб страници Међународног кривичног суда.

Рок: Континуирано, почев од I квартала 2016. године

8. УНАПРЕЂЕЊЕ УКУПНОГ ОДНОСА ДРУШТВА ПРЕМА ПИТАЊУ СУЂЕЊА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ

Циљ 1:

Олакшана доступност информација о суђењима за ратне злочине.

Активности:

– Доследно поступање председника надлежних судова у складу са чланом 16а Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине.

Рок: Континуирано.

– Побољшање веб презентације Вишег суда у Београду, на којој ће бити доступне све неопходне информације о пресудама, а постепено у све већем броју, и саме пресуде у предметима ратних злочина (у складу с мерама за унапређење доступности судске праксе предвиђеним Акционим планом за Поглавље 23), уз пуно поштовање правила о заштити података о личности.

Рок: Континуирано.

– Редовно објављивање садржајних извештаја о раду правосудних институција надлежних за процесуирање ратних злочина.

Рок: Континуирано.

– Редовно објављивање извештаја о спровођењу свих релевантних стратешких докумената у области процесуирања ратних злочина (Акциони план за Поглавље 23, Национална стратегија, Тужилачка стратегија за истрагу и гоњење ратних злочина у Републици Србији).

Рок: Континуирано.

Уз подршку Савета за спровођење Акционог плана за Поглавље 23 и Преговарачке групе за Поглавље 23, укључивање представника институција надлежних за процесуирање ратних злочина у механизам сарадње са организацијама цивилног друштва, кроз њихово повремено учешће на састанцима са Националним Конвентом за ЕУ.

Рок: Континуирано

Циљ 2:

Унапређење капацитета запослених у медијима за адекватно извештавање о поступцима за ратне злочине.

Активности:

– Периодична организација курсева, семинара и обука за новинаре који извештавају са суђења за ратне злочине, у сарадњи медијских удружења, институција правосуђа и међународних организација на којима би, уз помоћ судија, јавних тужилаца и независних експерата, стекли додатна знања која би им олакшала информисање јавности о поступцима за ратне злочине.

Рок: Континуирано

Циљ 3:

Унапређење наставних програма на начин који омогућава ученицима да добију довољну количину релевантних информација о сукобима на просторима бивше Југославије, ратним злочинима који су у том периоду извршени и нормама међународног хуманитарног права.

Активности:

У складу са активностима 3.8.1.9. и 3.8.1.10. из Акционог плана за Поглавље 23, квалитет и садржина наставног програма који се дотиче питања везаних за историју сукоба у бившој Југославији и злочине који су током тих сукоба извршени, континуирано се контролишу и унапређују у складу са механизмима Министарства просвете, науке и технолошког развоја. Ови механизми, подразумевају активну улогу Националног просветног савета, Завода за унапређивање образовања и васпитања, Завода за вредновање образовања и васпитања, а нарочито националних савета националних мањина, у процесу одобравања статуса уџбеника, имајући у виду принципе толеранције, недискриминације, помирења и потребе за изградњом добросуседских односа.

Рок: Континуирано

Циљ 4:

Јавно представљање Националне стратегије као средства којим се изражава чврсто и несумњиво опредељење Републике Србије да предузима мере које спречавају некажњивост ратних злочина.

Активности:

– Објављивање текста Националне стратегије на интернет страници Владе, Министарства правде, Тужилаштва за ратне злочине, Вишег и Апелационог суда у Београду.

Рок: I квартал 2016. године

– По усвајању Националне стратегије, највиши државни органи, предвођени председником Владе и министром правде, јавно ће изразити своју подршку раду свих домаћих органа који се баве откривањем, истрагом и процесуирањем ратних злочина, у борби против некажњивости и поштовању владавине права.

Рок: I квартал 2016. године

– Чланови Владе и народни посланици, у складу с одредбама кодекса понашања за чланове Владе и народне посланике, уздржаваће се од недозвољеног коментарисања рада правосудних органа.

Рок: Континуирано

III. ВАЖЕЊЕ НАЦИОНАЛНЕ СТРАТЕГИЈЕ, МЕХАНИЗАМ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ И РИЗИЦИ СПРОВОЂЕЊА

Национална стратегија важи и примењује се у периоду од пет година (2016-2020), након чега ће Министарство правде поново основати радну групу са задатком да сачини анализу до тада постигнутих резултата и дефинише даље кораке.

За праћење спровођења Националне стратегије образује се радно тело састављено од 12 чланова одлуком Владе, најкасније 30 дана од дана усвајања Националне стратегије, за период њеног важења. Приликом именовања чланова радног тела нарочито ће се водити рачуна о заступљености свих релевантних институција у области процесуирања ратних злочина, Преговарачке групе за Поглавље 23, академске заједнице и организација цивилног друштва. При делегирању представника за чланство у радном телу институције ће се старати да они буду по функцији високо позиционирани у организационој структури институције, чиме би се обезбедио ефективни утицај на спровођење Стратегије. Чланови радног тела неће примати накнаду за свој рад. Радно тело ће се састајати најмање четири пута годишње и анализирати резултате спровођења Националне стратегије на основу извештаја свих релевантних институција које учествују у спровођењу овог документа. Радно тело дефинише закључке и препоруке надлежним институцијама, и о резултатима спровођења квартално извештава Савет за спровођење Акционог

плана за Поглавље 23 и Владу. Задаци и функционисање радног тела ближе се одређују пословником о раду. Административно-техничку подршку радном телу пружају Министарство правде и Тужилаштво за ратне злочине.

Радно тело за праћење спровођења стратегије организоваће редовне састанке два пута годишње са представницима свих субјеката укључених у процесуирање ратних злочина, праћење поступака за ратне злочине и област транзиционе правде. То су: судије одељења за ратне злочине, запослени у Тужилаштво за ратне злочине, Служби за откривање ратних злочина, Министарству правде, Министарству унутрашњих послова, Јединици за заштиту, као и другим заинтересованим организацијама.

Упркос посвећености Републике Србије доследном и ефикасном процесуирању ратних злочина, као и јасно дефинисаним проблемима, приоритетима, циљевима и активностима усмереним на унапређење ове области, успех у постизању циљева предвиђених Националном стратегијом условљен је и одређеним факторима који су изван њеног утицаја, као што је чињеница да су кривична дела из надлежности Тужилаштва за ратне злочине извршена на територији других држава, услед чега се мора ослонити на механизме регионалне сарадње за чију ће се ефикасност Република Србија доследно залагати, подједнако као и за настојање да фактори ризика попут мера фискалне консолидације или протеча времена, што мање утичу на ефикасност спровођења Националне стратегије.

IV ПРИЛОЗИ

Ова стратегија садржи Прилог 1 који је њен саставни део.

V ОБЈАВЉИВАЊЕ

Ову стратегију објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 Број: 713-1669/2016-2

У Београду, 20. фебруара 2016. године

В Л А Д А

ПРЕДСЕДНИК

Александар Вучић

ПРИЛОГ

Нормативни оквир - Основни извори права који су коришћени за израду Националне стратегије за процесуирање ратних злочина

- Устав Републике Србије („Службени гласник РС”, број 98/2006);
- Кривични законик („Службени гласник РС”, број 121/12);
- Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС”, број 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14);
- Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима („Службени гласник РС”, број 20/09);
- Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела („Службени гласник РС”, број 32/2013);
- Закон о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине („Службени гласник РС”, бр. 67/03, 135/2004, 61/05, 101/07 и 104/09)
- Закон о програму заштите учесника у кривичном поступку („Службени гласник РС”, број 85/05);
- Закон о сарадњи са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију („Службени гласник СРЈ”, број 18/02 и „Службени гласник СЦГ“, 16/03);
- Закон о управљању миграцијама („Сл. гласник РС”, број 107/12);
- Одлука о оснивању Комисије за нестала лица („Службени гласник РС”, бр. 49/06, 73/06, 116/06, 53/10 и 108/12);
- Општи оквир и Радна правила Радне групе за лица која се воде као нестала у вези са догађајима на Косову у оквиру дијалога Београд – Приштина (овим документима се ближе регулише сарадња са УНМИК-ом у решавању проблематике несталих лица на АП КиМ);
- Заједнички документ УНМИК-а и Савезне Републике Југославије потписан новембра 2001. године у Београду;
- Меморандум о сарадњи закључен између Тужилаштва за ратне злочине и надлежним органима Републике Хрватске;
- Меморандум о сарадњи закључен између Тужилаштва за ратне злочине и надлежним органима Босне и Херцеговине;
- Меморандум о сарадњи закључен између Тужилаштва за ратне злочине и надлежним органима Републике Црне Горе;
- Протокол о заједничким верификационим тимовима за скривене затворе;
- Протокол о прекограничној репатријацији идентификованих посмртних остатака потисани 11. фебруара 2002. године у Београду;

- Протокол о сарадњи између Комисије Савезне Владе Савезне Републике Југославије за хуманитарна питања и нестала лица и Комисије за заточене и нестале Владе Републике Хрватске, потписан 17. априла 1996. године у Загребу;
- Протокол о сарадњи Министарства Унутрашњих Послова са ЕУЛЕКС-ом од 11. септембра 2009. године;
- Протокол о сарадњи у прогону починилаца кривичних дела ратних злочина, злочина против човечности и геноцида између Републичког јавног тужиоца за ратне злочине Републике Србије и Тужилаштва Босне и Херцеговине од 2013. године;
- Протокол о сарадњи у тражењу несталих лица између Владе Републике Србије и Савета министара Босне и Херцеговине потписан 5. новембра 2015. године у Сарајеву, БиХ;
- Протокол о сарадњи у тражењу несталих лица између Комисије за нестала лица Владе Републике Србије и Комисије за нестала лица Владе Црне Горе потписан 25. априла 2012. године у Београду;
- Протокол о размени форензичких експерата и експертиза;
- Процедура узајамне правне помоћи од 7. марта 2013. године;
- Споразум између Савезне Републике Југославије и Међународног Комитета Црвеног Крста, потписан 14. јуна 1994. године у Београду;
- Споразум о наставку сарадње у процесу ексхумација и идентификација несталих лица између Комисије за нестала лица Владе Републике Србије и *ICMP*, од јуна 2014. године;
- Споразум о сарадњи у кривичном гоњењу учинилаца кривичних дела против човечности и других добара заштићених међународним правом између тужилаштва за ратне злочине Републике Србије са Врховним државним тужиоцем Републике Црне Горе од 2007. године;
- Споразум о сарадњи у прогону учинилаца кривичних дела ратних злочина, злочина против човечности и геноцида између тужилаштва за ратне злочине Републике Србије с Државним одвјетништвом Републике Хрватске од 2006. године;
- Споразум о сарадњи Савезне Републике Југославије и Републике Хрватске у тражењу несталих лица потписан 17. новембра 1995. године у Дејтону;
- Споразум о сарадњи у тражењу несталих лица између Међународне комисије за нестала лица (*ICMP*) и Комисије Савезне Владе СР Југославије за хуманитарна питања и нестала лица, којим је регулисана сарадња у процесу ексхумација и идентификација посмртних остатака методом анализе ДНК, потписан у Београду 5. априла 2003. године.

– Документи који су консултовани приликом израде Националне стратегије за процесуирање ратних злочина Стратегије

- Статут Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију;
 - Резолуција 1503 СБ УН од 2003. године;
 - Резолуција ГС УН 60/147 од 2005. године;
 - Директива 2012/29/ЕУ од 25. октобра 2012. године.
-
- Комитет за присилне нестанке: Закључна запажања о извештају који је поднела Србија у складу са чланом 29. став 1. Конвенције, на свом 124. и 125. састанку (ЦЕД/Ц/СР.124 и 125), одржаним 4. и 5. фебруара 2015. године;
 - Извештај Међународног комитета црвеног крста од октобра 2015. године;
 - Извештај о напретку Србије за 2014. годину
(http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/Izvestaj_o_napretku_dec14.pdf);
 - Извештај о напретку Србије за 2013. годину
(http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_2013.pdf);
 - Извештај о напретку Србије за 2012. годину
(http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_2012.pdf);
 - Извештај о скринингу за Србију Поглавље 23 - Правосуђе и основна права,
(<http://www.seio.gov.rs/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0.1132.html>);
 - Извештај експертске мисије: Утврђено стање у контексту поглавља 23 „ратни злочини” од 13. марта 2015. године;
 - Информација о раду Тужилаштва и Суда Босне и Херцеговине и других институција по питању процесуирања ратних злочина, Министарство правде Републике Српске, Републички центар за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица од 2015;
 - Извјешће Државног одвјетништва Републике хрватске за 2013. годину, (А-427/13, таб.);
 - Марти, Дик „Нечовечно поступање и незаконита трговина људским органима на Косову“, који је поднет Парламентарној скупштини Савета Европе 2010. године.

Стратешки документи

- Акциони план за Поглавље 23- „Правосуђе и основна права” (<http://www.mpravde.gov.rs/files/Akcioni%20plan%20PG%2023%20Treci%20nacrt-%20Konacna%20verzija1.pdf>);
- Мисија ОЕБС-а у Србији, *Поступци за ратне злочине у Србији (2003-2014)*;
- Фонд за хуманитарно право, *Десет година процесуирања ратних злочина у Србији- Контуре правде* (Анализа процесуирања ратних злочина у Србији у периоду од 2004 - 2013; (http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/10/Analiza_2004-2013_srp.pdf);
- Модел Стратегије за процесуирање ратних злочина извршених током и у вези са оружаним сукобима у бившој Југославији за период од 2015-2025; (http://www.mc.rs/upload/documents/saopstenja_izvestaji/2015/Model-Strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlocina-u-Srbiji.pdf).

– Упоредни прописи и прописи ван снаге

- Закон о ништетности одређених правних аката правосудних тијела бивше ЈНА, СФРЈ и Републике Србије од 2011. године (Народне Новине, број 124/11);
- Кривични закон Савезне Републике Југославије („Службени лист СФРЈ” бр. 44/76, 36/77, 56/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 45/90 и „Службени лист СРЈ” бр. 35/92, 37/93 и 24/94).